

Speciālās pamatizglītības mācību metodiskais
materiāls izglītojamajiem ar dzirdes traucējumiem

Maiga Paegle

„Vārdiņš, vārdiņš, teikumiņš”

Uzdevumu krājums latviešu valodā
8. klasei

Valmiera

2017.

Saturs.

1. Saturs	1
2. Ievads	2
3. Teikuma locekļi –	
○ teikuma virslocekļi un apzīmētājs	4
○ papildinātājs un apstākļi	5
○ pielikums	6
4. Tabula par teikuma locekļiem	7
5. Pārbaudes darbi par teikuma locekļiem	8
6. Pieturzīmes teikumā –	
○ iespraudumu veidi.....	15
○ pieturzīmes teikumos ar iespraudumiem.....	16
○ kontroldarbs par iespraudumiem un savrupinātiem teikuma locekļiem	17
○ salikta teikuma daļu saistīšanas līdzekļi.....	18
○ salikts sakārtots teikums	18
○ salikts pakārtots teikums.....	22
○ dažādi pieturzīmju lietošanas gadījumi	24
7. Pieturzīmju lietošanas skaidrojums –	
○ galvenie pieturzīmju lietošanas likumi	26
○ pieturzīmju lietošanas skaidrojumu uzdevumi	27
8. Stila kļūdas	28
9. „Kabatas” diktāti	29
10. Apraksta veidošana par cilvēka izskatu (portrets)	31
11. Teikumu veidošanas uzdevumi	32

levads.

Metodiskais materiāls latviešu valodā 8. klasei izstrādāts pēc mācību programmā dotajām tēmām. Tas ir papildinājums mācību grāmatā dotajiem uzdevumiem, kurus skolēni ar dzirdes traucējumiem ne vienmēr spēj uztvert nepilnīgi attīstītās valodas dēļ. Mācību plāns skolēniem ar dzirdes traucējumiem paredz 5 stundas nedēļā, tāpēc ir nepieciešami papildus uzdevumi –

- lai nostiprinātu skolēnu zināšanas, prasmes un iemaņas,
- lai skolotājam būtu pēc iespējas vairāk uzdevumu veidu, kas palīdzētu skolēniem apgūt mācību vielu gan gramatisko kategoriju ietvaros, gan vārdu krājuma papildināšanai, gan valodas komunikatīvās funkcijas uzlabošanai.

Metodiskajā materiālā uzdevumi izstrādāti par **tēmām** –

- **zināšanu atkārtošana un papildināšana par teikuma locekļiem** – dota tabula, kuru skolēni var izmantot, pildot zināšanu nostiprināšanas uzdevumus un **apgūstot teikuma locekļu jautājumus, saistību ar noteiktām vārdu šķirām**, doti **uzdevumi** par teikuma locekļu noteikšanu teikumos, to saistījumu ar vārdiem teikumos. Skolēniem ar dzirdes traucējumiem ir svarīgi saprast vārdu saistījumu teikumos, uzdot jautājumus, veidot teikumus ar vārdu savienojumiem. Izstrādāti uzdevumi par pieturzīmju lietošanas nostiprinājumu teikumos ar savrupinātiem teikuma locekļiem, ievietoti **pārbaudes darbi** par teikuma locekļiem, kurus var izmantot zināšanu nostiprināšanai un pārbaudei,
- **pieturzīmes vienkāršā un saliktos teikumos** (salikts **sakārtots** un salikts **pakārtots**) – doti dažādi uzdevumu varianti, lai skolēni nostiprinātu pieturzīmju praktisko pielietojumu saturiski dažādos teikumos. Skolēniem iespēja ne tikai strādāt ar jau gatavu tekstu, teikumiem, bet arī pašiem veidot dažādus teikumus,
- **sadaļā dažādi pieturzīmju lietošanas gadījumi teikumos** ievietoti **uzdevumi** par pieturzīmju lietošanu gan vienkāršos, gan saliktos teikumos –
 - vienlīdzīgi teikuma locekļi (saikļu un bez saikļu saistījums),
 - atkārtoti vārdi,
 - teikumi ar tiešo runu (piebilde tiešās runas sākumā, piebilde aiz tiešās runas) ,
 - uzruna,
 - salikti sakārtoti un pakārtoti teikumi,
 - izsauksmes vārdi,
 - partikulas – jā, nē.

Ievietoti **pārbaudes darbi** skolēnu zināšanu nostiprināšanai.

- atmiņas nostiprināšanai „**kabatas**” **diktāti** — teksti sadalīti pa teikumam, teikumi paslēpti „kabatā” (tā var būt aploksne, kāds maisiņš u.tml.), skolēns paņem pirmo teikumu, iemācās, tad noliek un uzraksta pēc atmiņas, tad ņem nākošo teikumu. Darbu turpina, kamēr viss teksts uzrakstīts. Darba apjomu (teikumu skaitu) var izvēlēties pēc skolēnu spējām.

Teikumi un teksti uzdevumos veidoti –

- saturiski bieži vien izmantojot literatūras grāmatā ievietotos literāros darbus, kas palīdz nostiprināt skolēnu zināšanas par literatūras veidiem, žanriem, atcerēties literāro darbu saturu,
- skolēnam ar dzirdes traucējumiem saprotamā valodā, skolēnam ir jāsaprot teikumu saturs, lai viņš patstāvīgi spētu strādāt ar gramatiskā uzdevuma izpildi,
- lai tekstiem būtu arī kāda audzinoša nozīme, tajos paustās atziņas varētu izmantot komunikācijai ar skolēniem, piemēram, saruna par draudzību, pienākumiem u.tml.

Uzdevumu un vingrinājumu krājumam ir ieteikuma raksturs.

Teikuma locekļi.

1. Liec pieturzīmes! Pasvītro virslocekļus! Nosaki izteicēja jautājumu!

1. Viņš nu gan ir dīvains cilvēks kurš daudz domā par citiem.
2. Tādus cilvēkus mēs saucam par nesavtīgiem jo viņi savas intereses ir pakļāvuši citiem.
3. Katra cilvēka dzīvība ir svarīga jo viņam to Dievs ir devis tikai vienu reizi.
4. Spēle ar dzīvību ir risks kas ne vienmēr attaisnojas.
5. Cilvēki saka ka sliktais pielīp ātri.
6. Četri bija uzcēlušī savai dvēselei apkārt sētu kur neviens nedrīkstēja ieiet.
7. Viens nav karotājs jo cilvēks bez draugu atbalsta bieži vien ir vājš.

Piemēram,

Cilvēka dzīvē svaīgākais ir draudzība. (kas ir svaīgākais? – ir draudzība)

2. Pasvītro teikuma gramatisko centru (GC)! Nosaki teikuma priekšmeta un izteicēja jautājumus! Liec pieturzīmes!

1. Vakar vakarā jūs bijāt ļoti noguruši un vecmāmiņa pagatavoja brīnišķīgas gardas smaržīgas pankūkas.
2. Tagad zēns bija priecīgs par saviem sasniegumiem sportā bet viņš arī saprata ka treneris daudz palīdzēja.
3. Mēs cerēsim ka rīt laiks nebūs lietains.
4. Es esmu sapratis par mācību nozīmi savā dzīvē.
5. Manam draugam mašīna ir veca bet viņš labprāt to remontē un uzlabo.
6. Tu esi dusmīgs par problēmām savā dzīvē bet tu esi stiprs tās risināt.

Piemēram,

Tu vēl nebūsi aizbraucis pretī savam draugam. (kas nebūsi aizbraucis? – tu, ko tu nedarīsi? – nebūsi aizbraucis)

3. Pasvītro teikuma virslocekļus un apzīmētājus!

1. Katrs cilvēks savā dzīvē pārbauda daudzas patiesības.
2. Tavs draugs ikvienā darbā prot atrast kaut nelielu prieku.
3. Savu draugus mēs cienām, cenšamies saprast.
4. Es pagājušajā nedēļā paspēju izdarīt septiņas labas lietas.
5. Mana brāļa mājīgajā, nelielajā istabiņā četri puiši klausījās skaļu mūziku, tāpēc ka viņi dabūja labus diskus no kādas mūzikas grupas.
6. Pelēcīga pelīte izlīda dienas gaismā no savas alas.
7. Mājas ēnā sēdēja maza meitene, viņa nesaprata kaķa un peles nežēlīgo cīņu.

Piemēram,

Spoža saule iespīdēja mājas četrās istabās.

4. Izvēlies no dotajiem 5 apzīmētājus un iesaisti teikumos! Maini galotnes pēc vajadzības!

sudrabains, miglains, pasakains, noslēpumains, slavens, vīrišķīgs, sīks, sīkumains, pārsteidzošs, naudīgs, drūms, jautrs, čakls, pabeigts, vēsturisks, izklaidīgs, svinīgs, fantastisks, trūcīgs, skarbs, īgns, mīļš, smaidīgs, runātīgs

5. Pasvītro papildinātājus! Nosaki papildinātāja jautājumus!

1. Pēcpusdienās man patīk parunāties ar draugiem par dzīvi.
2. Viņš mācēja izgatavot interesantas lietas no koka.
3. Jums gribētos redzēt kādu interesantu filmu.
4. Mums par tevi pastāstīja mans klasesbiedrs.
5. Lielam ir grūti saprast mazākos.
6. Mežsargam vajadzēja cīnīties pret malumedniekiem.
7. Daži cilvēki tic tumšiem spēkiem.

Piemēram,

*Skolas pavāre patika gatavot dažādas zupas.
kam patika? – pavārei
ko gatavot? - zupas*

6. Liec teikumos komatus! Pasvītro papildinātājus!

1. Cilvēks prata sarunāties gan ar putniem gan ar zvēriem taču vislabāk viņam patika būt vientulībā.
2. Cilvēks bieži aizgāja mežā nostājās zem liela ozola piespiedās kokam un paņēma tā spēku tāpēc ka daba ārstē.
3. Taču cilvēki bieži vien nedomā par dabas sargāšanu saudzēšanu.
4. Katram vispirms būtu jāpadomā par atkritumu šķirošanu lai pēc tam tos varētu pārstrādāt.
5. Cilvēks izcērt mežus lai nopelnītu naudu.
6. Bet vai vienmēr viņš padomā par jaunu kociņu stādīšanu par mežu atjaunošanu?

Piemēram,

Tev patīk pastaigāties gar jūru un rotaļāties ar sunī, kurš ir tavs pavadonis.

7. Pasvītro apstākļus! Nosaki apstākļu jautājumus un to veidu!

1. Šovasar mēs ļoti gaidām braucienu uz Angliju.
2. Londonā mums īpaši patika Tiso kundzes Vaska figūru muzejā.
3. Šeit tagad dzīvo mans draugs.
4. No Zviedrijas vakar pavisam negaidīti atbrauca draugi.
5. Vēja dēļ mēs pagalmā pavisam sagrābām lapas.
6. Es pašlaik skolā daudz strādāju, maz atpūšos.

Piemēram,

*Šoruden ļoti daudz līst lietus.
kad līst? – šoruden (laika apstākļis)
cik daudz? – ļoti (mēra apstākļis)
cik līst? – daudz (mēra apstākļis)*

8. Pabeidz teikumus!

1. Teikuma gramatisko centru veido
2. Izteicējs teikumā atbild uz jautājumiem
3. Apzīmētājs teikumā paskaidro
4. Mēra apstākļis teikumā atbild uz jautājumiem
5. Ja teikumā ir viens GC, tad komatu
6. Papildinātājs teikumā paskaidro
7. Teikuma priekšmets teikumā atbild uz jautājumu
8. Pielikums teikumā

9. Pasvītro pielikumus! Liec komatus! No iekavās dotajiem vārdiem izvēlies pareizo!

1. „Diena” avīze stāsta par notikumiem Latvijā un pasaulē.
Avīze „Diena” ir viena no vairāk lasītajiem laikrakstiem Latvijā.
2. Gurķis vasaras dārzenis satur ļoti daudz (ūdens, ūdeņa).
Vasaras dārzenis gurķis cilvēka uzturā ir plaši lietots.
3. Pa ceļu man pretī nāca mans klasesbiedrs Guntis.
Guntis mans klasesbiedrs katru dienu dodas uz basketbola treniņiem.
4. Latvijas galvaspilsēta Rīga katru gadu uzņem ļoti daudz (viesus, viesu).
Rīga Latvijas galvaspilsēta ir viena no skaistākajām Eiropas pilsētām.
5. Narkotikas vislielākā inde nogalina daudz (cilvēkus, cilvēku).
Vislielākā inde narkotikas sevišķi bīstama ir jauniešiem.
6. Dienvidu augļi kivi satur daudz C vitamīna.
Kivi dienvidu augļi mazliet garšo pēc zemenēm.
7. Pica iecienītais skolēnu ēdiens satur maz (minerālvielu, minerālvielas).
Skolēnu iecienītais ēdiens pica sastāv no siera dārzeņiem gaļas vai desas.

Piemēram,

Krastiņš, skolas ārsts, pārbauda skolēnu veselību.

Ārsts Krastiņš daudz sarunājas ar skolēniem.

10. Iesaisti teikumos vārdu savienojumus ar pielikumiem (savrupināti un nesavrupināti)!

skolotāja Kalniņa, aktieris Artūrs Skrastiņš, direktors Ronis, skolēns Maksis, zirgs Golfs, suns Reksis, stiprinieks Raimonds Bergmanis, grupa „Prāta vētra”

Piemēram,

1. *Apkopēja Skudriņa sakārto telpas.*
2. *Skudriņa, mūsu skolas apkopēja, tīri iztīra visas telpas.*

11. Pasvītro savrupinātos apzīmētājus un pielikumus! Liec pieturzīmes, ja tas nepieciešams!

1. Pēc nakts pasākuma zemē mētājās dažādi papīri krāsaini un balti un apzīmēti.
2. Skolotāja Brigita sporta stundās deva uzdevumus interesantus aizraujošus.
3. Antra vēstures skolotāja palīdzēja skolēniem sagatavot Latvijas dzimšanas dienas svinību pasākumu.
4. Manas mājas pagalmā aug varenas zaļas egles.
5. Šovasar es mežā salasīju sēnes mazas un lielas resnas un tievas.
6. Egles smaržīgas svinīgas decembrī ienāk mājās.
7. Vectētiņš darbarūķis katru dienu ķeras pie kāda darbiņa.
8. Turcija Eiropas valsts ir ar plašām attīstības iespējām.
9. Spoki briesmīgi smieklīgi interesanti kādā novembra vakarā pulcējās skolā zālē jo notika pasākums „Spoku nakts ballīte”.
10. Pa ielu man pretī nāca Valdis mans bērnības draugs.
11. Suns cilvēka draugs vienmēr uzticīgi sagaida viņu mājās.
12. savai draudzenei es dāvināju rozes smaržīgas sarkanās skaistas.
13. Filmas šausmu vai piedzīvojumu man patīk vislabāk.
14. Šis darbs svarīgs atbildīgs jāizpilda man pašam.

Piemēram,

Kaķis, mans mīlulis, vienmēr dara, ko pats grib.

Tabula.
Teikuma locekļi.

Teikuma loceklis	Jautājums	Vārds (vārdu šķira, cits teikuma loceklis), ko teikuma loceklis paskaidro	Piemēri
Teikuma priekšmets	kas?	Paskaidro teikumā izteicēju	es ēdu, <u>tas</u> stāv, <u>mēs</u> domājam, <u>kāds</u> staigā, <u>koki</u> aug, <u>Reksis</u> ir suns
Izteicējs	ko dara? ko darīja? ko darīs? kas ir (nav)? kas bija (nebija)? kas būs (nebūs)? kāds ir (nav)? kāds bija (nebija)? kāds būs (nebūs)?	Paskaidro teikumā priekšmetu	es <u>lasu</u> , <u>tas zīmēja</u> , viņi <u>pastaiģājas</u> , <u>zāle ir zaļa</u> , <u>lauva nav mājdzīvnieks</u> , <u>tas ir zēns</u> , <u>māja ir veca</u> , <u>stunda nebija interesanta</u>
Apzīmētājs	kāds? kāda? kurš? kura? cik? kā?	Vienmēr paskaidro lietvārdu	<u>skaists</u> sapnis – kāds sapnis? <u>tavas</u> domas – kuras domas? <u>pieci</u> draugi – cik draugi? <u>skolas</u> pagalms – kā pagalms?
Papildinātājs	ko? kam? ar ko? par ko? pret ko? no kā? ko darīt?	Vienmēr paskaidro darbības vārdu	redzu <u>sapni</u> – ko redzu? <u>man</u> sāp – kam sāp? cīnos <u>pret karu</u> – pret ko cīnos? runāt <u>ar draugu</u> – ar ko runāt? taisīt <u>no koka</u> – no kā taisīt? gribu <u>satikties</u> – ko darīt gribu?
Apstākļi	kad? (laika) kur? (vietas) kā? (veida) cik? (mēra) kāpēc? (nolūks, cēlonis)	Paskaidro darbības vārdu, īpašības vārdu, apstākļa vārdu	<u>reiz</u> dzīvoja, mācos <u>skolā</u> , <u>loti ātri</u> skrien – kā skrien? cik ātri? <u>loti</u> skaista meitene – cik skaista? <u>lietus dēļ</u> negāju – kāpēc negāju?
Pielikums	_____ Atbild uz to pašu lietvārda jautājumu, kuru tas paskaidro.	Paskaidro lietvārdu	<u>skolotājs</u> Osis <u>aktieris</u> Plēpis <u>skolēns</u> Juris <u>suns</u> Tito

**Patstāvīgā darba lapa.
Teikums un teikuma locekļi.**

1. Noraksti! Savieno teikumu daļas! Liec komatus, kur tas nepieciešams!

Kas nestrādā	bet dari daudz.
Melēm īsas kājas	tam daudz draugu.
Neapsoli daudz	tādu jāapēd.
Savus grēkus neredz	Bet bagāts darbos.
Kuram nauda makā	kad vajag sodīt.
Kādu ābolu esi sācis ēst	bet muļķis vispirms dara bet pēc tam domā.
Mātes rokas mīkstas un mīļas arī tad	tur vairāk zivju.
Kur dziļāks ūdens	tam nebūs ēst.
Gudrs cilvēks visu apdomā un tad dara	bet otram saskata pat niecīgākos trūkumus.
Esi skops vārdos	tāpēc drīz var noķert.

2. Pasvītro teikumu gramatiskos centrus, apzīmētājus un pielikumus!

1. Vēsā rudens dienā kāds dīvains cilvēks veda pastaigāties savus divus suņus.
2. Mūziķis Raimonds Ozols garā koncertā spēlēja elektrisko ģitāru divas stundas.
3. Vectēvs Juris katru dienu pin groziņus no sīkām egļu saknītēm.
4. Mana māsa Katrīna ir laba skrējēja.

Piemēram,

Vecmāmiņa Otilija gatavoja gardas pankūkas.

3. Iesaisti teikumos dotos vārdu savienojumus! (Vārdu galotnes drīkst mainīt)

sarkana seja, želejas konfektes, modes žurnāls, jautrs šunelis, basketbola treniņš, labākie draugi, dzimšanas dienas ballīte

4. Noraksti! Liec pieturzīmes!

1. Antonija vienmēr jūtas mierīga un laimīga un vajadzīga vecmāmiņas mājā jo te viņu sagaida mīļš mīļš smaids labi vārdi gards cienasts.
2. Vecmāmiņai ir galds kam kāju galos ir izgrieztas lauvas vanna ar resnām baltām kājām bet ārdurvīs ir vitrāža kurā redzams eņģelis.
3. Vecmāmiņas klavieres izskatās kā resna tukla dāma kura atnākusi ciemos.
4. Vecmāmiņas mājā ir silts un saulains tā smaržo pēc kanēļa pēc āboliem un karstas tējas pēc šokolādes un pipariem pēc siltām maizītēm un piparmētrām.
5. Bet visvairāk Antonijai patīk vecā trauklā mūzikas kastīte kuru vecmāmiņa iegādājās Portugālē kur viņa ceļoja sen sen atpakaļ.

**Kontroldarbs.
Teikuma locekļi.**

Atbildi uz jautājumiem!

1. Kas veido teikuma gramatisko centru?

.....
.....

2. Uz kādiem jautājumiem atbild papildinātājs?

.....
.....

3. Ko vienmēr paskaidro apzīmētājs?

.....
.....

4. Kas ir vienlīdzīgi teikuma locekļi?

.....
.....

Uzdevumi.

1. Nosaki teikuma locekļu jautājumus! Pasvītro teikuma locekļus!

1. Mans radnieks pirms mēneša aizbrauca strādāt uz Angliju.

.....
.....
.....
.....
.....

2. Mums vajadzēja padomāt par sacensībām.

.....
.....
.....
.....

3. Rītausmā pelēkā vārņa resnajā kokā skaļi ķērca.

.....
.....
.....
.....
.....
.....

4. Izlasīju interesantu grāmatu par ceļojumiem.

.....
.....
.....
.....

2. Liec komatus! Nosaki vienlīdzīgos teikuma locekļus un to jautājumus!

1. Saulainajā siltajā istabā ienāca gan meitenes gan puisi.

-
-
2. Ne tikai šodien bet arī vakar negribējās gatavot ne brokastis ne pusdienas ne vakariņas.

-
-
3. Mēs paēdām pasēdējām un gājām katrs uz savu pusi.

-
4. Pa ceļam uz skolu satikos ar draudzeni ar krustmāti ar Hariju.

-
5. Tukla maza jauka vecenīte ienāca pa platajām augstajām mājas durvīm.
-
-

3. Liec komatus teikumos ar vienlīdzīgiem teikuma locekļiem!

1. Vai tu būtu priecīgs ja tev pusdienās pasniegtu televizoru vai datoru vai velosipēdu? Francūzis Mišels Latito labprāt ēd gan metālu gan stiklu. Viņš dienā spēj apēst 900 gramu metāla un to viņš dara jau kopš 1959. gada.

Jaunībā šis dīvainais jocīgais neparastais cilvēks apēda 10 velosipēdus ratiņus 7 televizorus. Pēc tam viņš apēda lidmašīnu un zārku.

2. Kāda amerikāņu veca cienījama kundze sūdzējās ārstam par stiprām neciešamām sāpēm vēderā. Ārsts viņu izmeklēja un atklāja, ka viņas vēderā ir gan adatas gan sīkas naglas gan matu sprādzītes. Kopā izvilka 2533 priekšmetus.

3. Vai jūs ziniet cilvēkus kuri miegā staigā? Tā var būt smaga bīstama slimība. 1987. gadā Peru cilvēki pamanīja uz dzelzceļa sliedēm dīvainu aizmigušu cilvēku kurš soļoja uz priekšu. Viņu apturēja pamodināja aprunājās. Izrādījās ka viņš dzīvo 160 kilometru attālumā. Vienā naktī viņš nogāja ļoti ļoti tālu ceļu.

4. Ne tikai cilvēki bet arī dzīvnieki dara dažādas dīvainas neparastas lietas. Mēs skatāmies pa televizoru lasām žurnālos par interesantiem gadījumiem. Reizēm šie gadījumi ir smieklīgi reizēm bēdīgi reizēm pat nepatīkami. Savādas pavisam savādas lietas dažreiz redzam dabā.

4. Pabeidz teikumus ar vienlīdzīgiem teikuma locekļiem!

1., migla rudenos ir no rītiem.
2. Man patīk parunāties ar saviem klasesbiedriem par,
3. Sestdienas vakara ballītē piedalījās,,
4., un patīk basketbols.
5. un nekad nedzīvo draudzīgi.

5. Pabeidz teikumus! Pievieno pielikumus (profesiju un citu nodarbošanās nosaukumus)!

1. Andris Tauriņš tagad daudz domā par skolas remonta darbiem.
2. Diāna sastāda ēdienkarti skolēniem katrai dienai.
3. Mēs ceram sagaidīt ciemos Seppo Vaisanenu no Somijas.
4. Juris Grava apturēja uz ceļa mašīnu un pārbaudīja tiesības.
5. Viktors Eglītis salaboja ielu apgaismojumu.
6. Mums avīzes un vēstules parasti atnes Jana Kalniņa.
7. Es vakar „Draugos” uzrakstīju mīļu vēstulīti savai (savam)

6. Izlasi uzmanīgi dotos teikumus! Par katru daļu izdomā 2 jautājumus!

1. Zemeslodi mēdz dēvēt par Zilo planētu, tāpēc ka trīs ceturtdaļas no tās klāj ūdens. Varētu domāt, ka ūdens ir ļoti daudz, bet bieži vien ir ūdens trūkums. Tas ir tāpēc, ka lielākā daļa ūdens ir sālsūdens. Lai to varētu izmantot dzeršanai, vajag atdalīt sāli, bet tas ir ļoti dārgi. Zemeslodei ūdeni dod arī mākoņi. Vidēji lielā mākonī ir tik daudz ūdens, ka varētu piepildīt pusmiljonu vannu.

.....
.....
.....

2. Dzīvniekiem arī ir valoda līdzīgi kā cilvēkiem. Katrai sugai ir sava valoda., piemēram, vilkiem, pērtiķiem u.c. Āfrikas zaļais pērtiķis ir viens no plašpīgākajiem dzīvniekiem. Šie pērtiķi ir paguvuši trīs vai četrus savas valodas vārdus, ar kuriem brīdina par ienaidnieka tuvošanos. Zaļais pērtiķis stāv sardzē, ja redz, ka tuvojas leoparda vai pitona, tad izkļiedz brīdinājuma vārdus, pārējie bēg. Vistuvākais cilvēkam ir šimpanze. Amerikā cilvēki šim dzīvniekam ir iemācījuši zīmju valodu. Šimpanze iemācījās 160 dažādas zīmes un prata tās savienot.

.....
.....
.....

**Pārbaudes darbs.
Teikuma locekļi. Darbs ar teikumu.**

1. Pasvītro teikuma locekļus! Nosaki jautājumus!

1. Tagad daudzi cilvēki Latvijā aktīvi domā par biznesu.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

2. Mūsdienu pasaulē ikdienā nežēlīgi notiek nežēlīgi noziegumi.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

3. Tu brīvdienās vari palīdzēt saviem vecākiem.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

4. Onkulītis Rūdolfs vakar slimības dēļ nevarēja neapmeklēt draugu.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Piemēram,

Spoža saule iespīdēja logā.

kas iespīdēja? – saule

ko darīja saule? – iespīdēja

kāda saule? – spoža

kur iespīdēja? – logā

2. Atzīmē pareizo variantu!

1. Teikuma gramatisko centru veido -
 - teikuma priekšmets un izteicējs,
 - teikuma priekšmets un darbības vārds,
 - izteicējs un lietvārds.
2. Izteicējs teikumā atbild uz jautājumiem -
 - ko dara? kāds? kāds ir?
 - Ko dara? kas? kas ir?
 - ko dara? kas ir? kāds ir?
3. Pielikums teikumā -
 - atbild uz tādu pašu jautājumu kā lietvārds, kuru tas paskaidro,
 - kas? ko dara? Kam?
 - Kāds ir? kas ir? kāds nav? kas nav?
4. Izteicējs teikumā
„Ceļojums uz Dāniju patiešām bija interesants.”
atbild uz jautājumu –
 - kas bija interesants?
 - kāds bija ceļojums?
 - kāpēc bija interesants?
5. Izceltais vārds teikumā ir -
 - galvenais loceklis,
 - izteicējs,
 - teikuma priekšmets.

*Pasaulē gadu simtiem **neviens** neko nezināja par somiem.*

6. Teikuma gramatisko centru dotajā teikumā veido -
 - tu gribi apceļot,
 - gribi apceļot,
 - tu gribi.

Nākotnē brīvajā laikā tu pēc iespējas vairāk gribi apceļot pasauli.

7. Apstākļi teikumā paskaidro -
 - apstākļa vārdu, īpašības vārdu, darbības vārdu,
 - vienmēr tikai darbības vārdu,
 - īpašības vārdu, lietvārdu, darbības vārdu.
8. Teikumā apstākļi ir -
 - mūsu, vakaros, ļoti,
 - dārzā, vakaros, ļoti, stipri,
 - dārzā, vakaros, stipri.

Puķes mūsu dārzā vakaros smaržoja ļoti stipri.

9. Izceltais vārds teikumā ir -
 - apzīmētājs,
 - apstāklis,
 - izteicējs.

*Meitene **skumji** nāca uz manu pusi.*

10. Teikumā lietvārdu vienmēr paskaidro -
 - izteicējs,
 - apzīmētājs,
 - teikuma priekšmets.
11. Apzīmējums GC nozīmē –
 - gramatiskais locījums,
 - gramatiskais centrs,
 - galvenais loceklis.

3. Iesaisti teikumos dotos vārdu savienojumus! (Galotnes drīkst mainīt)

lietus gāze, indīga gāze, zelta rokas, zelta pulkstenis, salda mīkla, grūta mīkla

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

4. Uzmanīgi izlasi dotos teikumus! Uzraksti skaidrojumu vārdu savienojumiem!

cūkas laime -
zili brīnumi -
skriet pa galvu pa kaklu -
lielās kā gailis -
gaisa gabals -

1. Vilis vakarā nespēja iemācīties bioloģiju, jo noguris atnāca no treniņa. Otrā dienā bija paredzēts kontroldarbs. No rīta viņš piecēlās sliktā garastāvoklī, nemaz negribējās dabūt zemu atzīmi, tad treneris būs dusmīgs. Vilis aizgāja uz skolu, viņš piegāja pie stundu saraksta un izlasīja:

„Bioloģijas skolotāja ir slima. Stunda nenotiks.”

2. Bruno pildīja testu matemātikā. Šoreiz tiešām bija tā, ka viņš neko nesaprata. Pūsis uz labu laimi savilka krustiņus testa lapā. Viņš bija pārliecināts, ka atbildes būs nepareizas. Otrā dienā skolotāja izdeva lapu. Kā jūs domājat? Bruno lapā nebija nevienas kļūdas!

3. „Tu nu gan esi aizsies! Kāpēc tu tik smagi elpo? Kas noticis?” Elīze jautāja klasesbiedram Gvido.

Zēns atbildēja: „Es aizgulējos, gandrīz nokavēju stundas.”

4. Mazajam Jēkabam tētis nopirka jaunu spēļu traktoru. Viņš izgāja pagalmā un visiem rādīja savu jauno mantu, stāstīja, cik tā laba, cik dārgi maksā. Citi puikas arī gribēja paspēlēties, bet Jēkabs nevienam nedevis.

5. Raitis ar savu jauno mašīnu brauca uz Rīgu. Netālu no Inčukalna mašīnas motorā kaut kas sāka neparasti rūkt, pēc brīža tā apstājās. Ko nu darīt? Līdz tuvākajam auto servisam ir tik tālu!

Pieturzīmes vienkāršā un saliktā teikumā.

Iespraudumu veidi.

Iesprausti vārdi	Iespraustas vārdu grupas	Iesprausti teikumi
liekas piemēram protams pirmkārt, otrkārt utt. bez šaubām par laimi zināms manuprāt iespējams	pēc manām domām citiem vārdiem taisnību sakot tavu laimi to skaitā vārdu sakot kā par brīnumu	kaut kas neticams ja atmiņa neviļ tas nevar būt tas sen zināms tas bija agrāk teikts var teikt
Piemēram, Daži skolēni, piemēram, Dainis, Jānis, Kārlis, piedalījās basketbola sacensībās. Es, piemēram, tev tagad nevaru palīdzēt. Tu, protams, gribi dzīvē kaut ko sasniegt.	Piemēram, Ūdens, tavu laimi, nebija pārāk auksts. Taisnību sakot, man te patīk.	Piemēram, Mazais zēns – tas sen zināms – jau ir labs sportists. Mēs (ja atmiņa mani neviļ!) te jau kādreiz bijām.

Ar komatiem atdala –

**pirmkārt, otrkārt, treškārt utt.
piemēram, manuprāt
proti, pēc jūsu domām, pēc manām domām,
tas ir, bez šaubām,
respektīvi, šķiet,
īsāk, patiesi,
konkrētāk, tavu laimi, pareizāk,
precīzāk, var teikt,
var sacīt, vārdu sakot,
jāsaka, citiem vārdiem**

Piemēram,

Šodien es, pirmkārt, mācīšos, otrkārt, aiziešu uz treniņu, treškārt, varbūt noskatīšos kādu filmu.

Tu, proti, esi mans labākais draugs.

(Tu proti vadīt mašīnu. proti – māki)

*Viņš man pastāstīja dažus interesantus notikumus, precīzāk, noslēpumus.
(Skolotāja gribēja, lai mēs precīzāk izpildām mājas darbus.)*

Jēkabs, vārdu sakot, ir mūsu komandas labākais uzbrucējs.

Daudzi cilvēki, tai skaitā arī mani vecāki, piedalījās ceļojumā.

Ilona, var teikt, ir labākā skolniece.

Tu, šķiet, tiešām esi āmurgalva!

1. Liec pieturzīmes teikumos ar iespraudumiem!

1. Pirmkārt no Sibīrijas izsūtītie (latvieši, latvieši) atceras sniegu otrkārt ledu un au _ stumu treškārt smagu darbu kas iedzina nāvē daudzus cilvēkus jāsaka arī sievietes un bērnus.
2. Mūsu tautai darbam protams jau sen ir au _ sts vērtības mērs un mēs visi gribam lai tas proti būtu jādara ar sirdi.
3. Daudzi cilvēki jaunībā tas sen zināms sapņo par lielām lietām bet dzīve bieži var teikt izrādās nežēlīga.
4. Skolēni piemēram dažkārt nožēlo ka nevarēs paveikt neko varenu.
5. Jaunieši taisnību sakot mēģina varonību atrast pirmkārt dažādās piedzīvojumu filmās otrkārt datorspēlēs treškārt asās situācijās ceturtkārt pat atkarībās.
6. Sportists tas nevar būt distanci noskrēja neticami ātri!
7. Skolēni to skaitā arī Tālis šodien domā iet uz kino bet Ilona un Aiva par laimi paliks skolā. Es jāsaka gribēju palūgt kādam lai palīdz man ķīmijā.

2. Iesaisti teikumos iespraudumus! Izveidotos teikumus uzraksti, liekot vajadzīgās pieturzīmes!

piemēram, manuprāt, vārdu sakot, bez šaubām, pirmkārt – otrkārt

3. Iesaisti teikumos vārdus un vārdu savienojumus, lai vienā teikumā tie būtu iespraudumi, bet otrā – nebūtu! Izveidotos teikumus uzraksti, liekot vajadzīgās pieturzīmes!

jāsaka, tas ir, pareizāk, proti, piemēram, zināms, var teikt

Piemēram,

Man jāsaka tev bargi vārdi, jo tu neizpildīji vecāku lūgumu.

Tu, jāsaka, visu esi labi sapratis.

4. Ievieto teikumos piemērotus iespraudumus! Liec pieturzīmes!

1. Sports palīdz cilvēkam saglabāt veselību.
2. Mēs savā klases kolektīvā atbalstām viens otru mācībās darbā priekos bēdās
3. Mēs esam vislabākie draugi.
4. Es dabūju desmit balles matemātikā!
5. Šī meitene ar savu puisī draudzējas jau vairākus gadus.
6. Tālumā ceļotāji tumsā ieraudzīja gaismu ugunis mājas logos.
7. Mašīna pa šo bedraino ceļu nevarēja izbraukt.
8. Mūsu skolas basketbola komanda sacensībās uzvarēs.
9. Sacensībās piedalīsies gandrīz visi deviņi klašu zēni arī es.

Kontroldarbs.
Savrupināti teikuma locekļi. Iespraudumi.

1. Pasvītro teikumus pielikumus un apzīmētājus! Liec vajadzīgās pieturzīmes!

1. Gauja lielā viltņiece visos gadalaikos ir skaista.
2. Visapkārt iestājās klusums negaidīts un savāds un neparasts.
3. Zemgale Latvijas novads ir slavens ar bagātiem labības laukiem lopu ganāmpulkiem.
4. „Avene” meiteņu žurnāls stāsta par mūziku par modi par meiteņu problēmām.
5. Meiteņu Ziemassvētku krāsainie un spilgtie tērpi parāda katrs īpašnieces raksturu.
6. meitenes Ziemassvētkos skolā uzvelk interesantus tērpus krāsainus spilgtus neparastus.

2. Liec pieturzīmes teikumos ar iespraudumiem!

1. Labi cilvēki protams dzīvo ilgi cilvēku atmiņās ar saviem darbiem bet visvairāk manuprāt ar mīlestību sirsnību cilvēcību.
2. Labu cilvēku spēku pēc manām domām jūt ne tikai viņu dzīves laikā bet arī pēc nāves.
3. Cilvēkiem šķiet jādara tas ko liek sirds bet taisnību sākot jāņem vērā arī prāts.
4. Cilvēkam vajag pirmkārt darbu otrkārt siltu sirdi treškārt stipru gribu lai dzīvē justos labi mierīgi stabili.
5. Daudzi cilvēki to skaitā arī jaunieši par galveno dzīvē uzskata tikai naudu kas ir cēlonis bieži vien ir cēlonis nepatikšanām precīzāk bēdām asarām.
6. Protams nauda ir svarīga lai cilvēks justos droši bet tai manuprāt vajadzētu būt godīgi nopelnītai.
7. Folklorā piemēram pasakās mīklās sakāmvārdos izskan doma ka darbs ir dzīves pamats ka tas dod drošību laimi.

3. Ievieto teikumos piemērotus iespraudumus! Uzraksti teikumus! Liec nepieciešamās pieturzīmes!

1. Jāņa vadītā automašīna pagājušajā nedēļā gandrīz apmeta kūleni.
.....
.....
2. Uz ielas stūra kaimiņa sieva Frīdas tante nu jau veselu stundu sarunājās ar Elvīras kundzi.
.....
.....
3. Elizabete jau piecus gadus nodarbojas ar daiļslidošanu.
.....
.....
4. Talantīgā pavāre Genoveva vakar pagatavoja brīnišķīgu olu krēmu.
.....
.....
5. Indriķis savu draudzeni Ingeborgu pie teātra gaidīja ar lielu nepacietību.
.....
.....
6. No tuvējās kafejnīcas pēkšņi atskanēja jautra dziesmiņa.
.....
.....

4. Sakārto dialogu pareizā secībā! Ievieto teikumos vismaz trīs piemērotus iespraudumus!

A	Labi, es to pirkšu. Vai es varu norēķināties ar kredītkarti?
B	Šāda izmēra džemperis ir baltā un tumši zilā krāsā.
A	Man tas patīk. Cik maksā šis džemperis?
B	Labdien! Kā es varētu jums palīdzēt?
A	Te būs mana karte.
B	Lūdzu, te tas ir!
A	Parādiet man tumši zilo džemperis!
B	Kā ir jūsu izmērs?
A	Labdien!
B	Paldies par pirkumu! Gaidīsim jūs atkal!
A	Man ir 38. izmērs.
B	Tas maksā 15 lati.
A	Es vēlētos nopirkt džemperis.
B	Jā, jūs varat maksāt skaidrā naudā vai ar karti.

A	
B	
A	
B	
A	
B	
A	
B	
A	
B	
A	
B	
A	
B	

5. Izvēlies 5 no dotajiem vārdu savienojumiem! Iesaisti tos teikumos! Teikumus veido tā, lai būtu savrupināti teikumu locekļi un iespraudumi!

saņemt dāvanas, iepriecināt tuviniekus, padomāt par citiem, sanākt kopā, saklāt galdu, uzņemt ciemiņus, svinēt svētkus, nestridēties par sīkumiem, uzsmaidīt viens otram, klausīties mūziku, pateikt labus vārdus

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Salikts teikums.

Salikta teikuma daļu saistīšanas līdzekļi	
Salikts sakārtots teikums	Salikts pakārtots teikums
<p style="text-align: center;">un, bet, tomēr, taču, turpretim, turpretī</p> <p>Teikumā ir 2 vai vairāki gramatiskie centri (teikuma priekšmets un izteicējs).</p> <p><i>Piemēram,</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Mazā <u>meitene</u> <u>gribēja</u> <u>apciemot</u> <u>vecmāmiņu</u>, bet <u>diena</u> <u>bija</u> <u>ļoti auksta</u>.</i> • <i><u>Meistars</u> <u>dara</u> <u>pats</u>, taču <u>viņš</u> <u>dod</u> <u>darbu</u> <u>arī</u> <u>palīgam</u>.</i> • <i><u>Zēni</u> <u>katru</u> <u>vakaru</u> <u>spēlē</u> <u>basketbolu</u>, turpretī <u>meitenes</u> <u>sēž</u> <u>bariņā</u> <u>un</u> <u>pārsprīž</u> <u>savas</u> <u>problēmas</u>.</i> 	<p style="text-align: center;">ka, lai, vai, jo, ja, tāpēc ka, līdzko, tādēļ ka, kas, kāds, kāda, kurš, kurā, kur, kad, cik, kaut gan, kamēr, no kurienes, uz kurieni</p> <p>Teikumā ir galvenā daļa (virsteikums) un 2 vai vairākas atkarīgās daļas, kuras paskaidro virsteikumu (palīgteikums).</p> <p><i>Piemēram,</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Es zinu, ka šo darbu nevar paveikt ātri.</i> • <i>Kad pienāca vakars, laiks palika auksts.</i> • <i>Kur palika mana soma, to neviens nezina, jo nepievērsa tai uzmanību.</i>

Salikts sakārtots teikums.

1. Pasvītro teikumu GC! Liec komatus! Uzzīmē saliktu sakārtotu teikumu shēmas!

1. Upe pielocījās pie laukiem ūdens bija tīrs un zivis mierīgi peldēja starp ūdenszālēm.
2. Dzeltenajās smiltīs gulēja dažādi gliemežvāki un krāsaini akmentiņi tomēr šoreiz cilvēki nepievērsa tiem uzmanību.
3. Svelmainā saule pamatīgi sakarsēja zemi un neviens nevarēja izturēt milzīgo karstumu.
4. Tikai dažī koki upmalā sniedza ēnu tie bija kupli.
5. Pavasara saule ir patīkama bet vasarā tās stari dažreiz karsē pārāk stipri.
6. Vientulīgs makšķernieks stāvēja upes malā turpretī daudzi cilvēki peldējās siltajā ūdenī.
7. Pēcpusdienā visi redzēja debesīs tumšus mākoņus taču tie tuvojās pavisam lēni.

Piemēram,

Mākonis peldēja pāri cilvēku galvām, nokrita dažas lietus lāses, un visi centās paslēpties zem koka.

2. Iesaisti saliktos sakārtotos teikumos dotos vārdu savienojumus! (Galotnes drīkst mainīt.)

satikties ar draugiem, pirmā mīlestība, izstāstīt noslēpumu, lietot narkotikas, saslimt ar AIDS, vardarbība pret bērniem, apsveikums vecākiem

3. Pasvītro teikuma virslocekļus! Uzzīmē teikumu shēmas!

1. Saules staros šūpojas divi balti tauriņi un smiltīs skraida ķirzaku pāris cilvēki priecājas par šiem dabas brīnumiem.
2. Pavasarī atmosfēras koki bet no melnās zemes izlien zaļa zālīte.
3. Pavasarī daba dzīvo un elpo visi ir priecīgi par siltumu.
4. Pļāvās parādās migla tā ir balta un necaurredzama un zeme izskatās pielijusi ar pienu.
5. Pavasaris nāk ar ziediem bet rudens ir bagāts ar ražu dārzos un laukos.
6. Nemanāmi tuvojas vakars un lielle sienāži sāk savu miegaido nakts dziesmu turpretim lakstīgalas dzied kā trakas.

Piemēram,

Cilvēki apbrīno lakstīgalas dziesmas, bet mazais dziedātājs viņos neklusās.

4. Ievieto piemērotus saikļus starp salikta sakārtota teikuma daļām!

1. cilvēks grib dzirdēt labus vārdus no citiem, kaķis un suns skatās uz savu saimnieku ar mīlestību gaidošām acīm.
2. Visbriesmīgākais ir ļaunums un vardarbība pret otru cilvēku, visi to nesaprot.
3. vajag gaidīt mīlestību, censties dot to pašam.
4. Meitenes bieži vien augstu vērtē godīgumu un sirsnību, zēni augstāk vērtē spēku un drosmi.
5. Viņi satikās kādā piektdienas vakarā diskotēkā, no tās reizes abi negribēja šķirties nevienu dienu.

turpretim, ne vien – bet arī, nevis – bet, un, bet, taču, tomēr

5. Ievieto saliktos sakārtotos teikumos saikļus „un” un „bet”!

1. Diena bija gaiša, istabā neiespīdēja neviens saules stars.
2. Pļāvā auga dažnedažādas puķes, meitene priecājās par to krāsainību, smaržu, vienkāršību.
3. Dagnis sēdēja pie datora un gatavoja referātu, nemaz nedzirdēja mammas aicinājumu vakariņās.
4. Draudzene man uzdāvināja jaunu mūzikas disku, mēs to kopīgi noklausījāmies.
5. Vīrietis iedarbināja mašīnu, motors drīz vien pārstāja rūkt.
6. Mēs gatavojāmies kontroldarbam matemātikā, skolotāja to atcēla.
7. Pie durvīm zvanīja, neviens nevarēja atvērt durvis aizņemības dēļ.

6. Liec pieturzīmes starp salikta sakārtota teikuma daļām un beigu pieturzīmes!

1. Pēcpusdienā Agris nelaimīgs aizgāja uz mājām un cik briesmīgi sāpēja vēders
2. Saņēmis vēstuli no drauga jaunietis sāka domāt par tikšanos ar viņu sestdienas vakarā bet mazā māsa negribēja viņu laist
3. Meitene nemaz negribēja piedalīties sacensībās bet ko lai dara
4. Dāvis iepazīnās ar jauku meiteni un oho cik daudz viņš par to domāja
5. Sanāca pavisam dīvainas lietas bet ko mēs tur varam darīt
6. Pavasara lietutiņš noskaloja visus putekļus un zeme bija tīra un zaļa.
7. Saule iespīdēja logā un cik tā ir spoža

7. Liec pieturzīmes! Uzzīmē saliktu sakārtotu teikumu shēmas! Nosaki teikumu iedalījumu pēc izteikuma mērķa!

1. Es nemaz nešaubos par tavas draudzības patiesumu bet šoreiz mēs nevaram kopā pavadīt nedēļas nogali aizbraucot uz laukiem
2. Iedams pāri ceļam mazais ezis gandrīz pakļuva zem mašīnas bet urrā šoferis paguva nobremzēt
3. Lieldienās cilvēki parasti krāso olas cik tās iznāk dažādas
4. Agrāk cilvēki izdomāja dažādus ticējumus par Lieldienām un vai tu arī kādu zini
5. Lieldienu rītā meitas cēlās agri gribēdamas nomazgāt muti pirms saules lēkta bet puīši kāra šūpoles
6. Par šūpošanos meitas dāvināja puīšiem olas tad viņi staigāja apkārt lielīdamies ar krāsainajām veltēm.

Piemēram,

No olas izšķīlās dzeltens cālēns, skat, cik tas ir jauks! (sal. sak. teik., izs. teik.)

8. Pabeidz teikumus, lai veidotos salikti sakārtoti teikumi! Pasvītro teikuma virslocekļus! Liec pieturzīmes!

1. Lieldienās mēs mājās krāsojam olas ...
2. Laiks diemžēl ir apmācies ...
3. Skolēniem būs Lieldienu brīvdienas ...
4. Mani draugi grib Lieldienās aizbraukt pie jūras ...
5. Jūra ar savu plašumu rada svētku sajūtu ...
5. Mēs sagrābām vecās lapas ...
6. Vecmāmiņa Lieldienu rītā paslēpa olas dārza dažādās vietās ...

Piemēram,

Mūsu paģalms tagad ir tīrs, un mēs varam priecīgi sagaidīt svētkus.

9. Liec teikumos pieturzīmes! No iekavās dotajiem darbības vārdiem izvēlies pareizo tagadnes formu!

1. Ir vakars jau tuvojas nakts. Debesis ir pamākušās un tumšas un lietus pilnas un vietām miglainas.
2. Saule ir norietējusi un vējš nepūš tumsa jau sveicina nakti.
3. Pa ceļu brauc kāda mašīna un gar logiem pazūd mājas koki ceļmalas krūmi elektrības stabi un tilti.
4. Valda tumsa bet logos (iedegas, iedegās) visu glābjošā gaisma debesīs (parādās, parādas) mēness. Tas ir apaļš kā futbola bumba kā dzeltena pankūka kā gatava melone.
5. Pustumsā var pamanīt garas spocīgas dīvainas nereālas ēnas.
6. Daži mākoņi pēkšņi (aizstājas, aizstājās) nakts valdniekam priekšā un mēness tagad parāda tikai mazu maliņu.
7. Visapkārt nakts tumsa miers bet brīžiem (ieskanas, ieskanās) savādas putnu balsis.
8. Izejot ārā cilvēks (ieklausās, ieklausas) nakts skaņās un vēriģi (ieskatas, ieskatās) tumsā.

Piemēram,

Visskaļāk (iedziedas, ~~iedziedās~~) lakstīgala, un pārējie putni viņai it kā piebalso).

Pirms uzdevuma pildīšanas jāatkārto likums par darbības vārdu pareizrakstību.

Salikts pakārtots teikums.

1. Liec saliktos pakārtotos teikumos pieturzīmes! Uzzīmē teikumu shēmas!

1. Kad nozvanīja pulkstenis dēls atvadījās no mātes un devās ceļā uz Pēterpili.
2. Māte bēdīgi atvadījās no dēla jo saprata ka tā ir šķiršanās uz mūžu.
3. Jauneklis sēdēja vilcienā kurš traucās uz Pēterpili.
4. Lai mācītos agrāk daudzi latviešu jaunieši devās uz Krieviju tāpēc ka Latvijā nebija augstskolu.
5. Ja bija pietiekoši daudz naudas tad studēt varēja bez problēmām.
6. Jauneklis dzīvoja mazā istabiņā tāpēc ka naudas bija ļoti maz.
7. No dzīves viņš redzēja tikai tik cik garām pagāja laimīgi ļaudis.

2. Pabeidz saliktus pakārtotus teikumus! Liec pieturzīmes! Pasvītro virsteikumu ar vienu svītru!

1. Katram vajadzētu saprast, ka ...
2. Kas nesaprot humoru, tas ...
3. Mana mamma man vienmēr māca, lai ...
4. Kad parādījās pirmās sniega pārslas, ...
5. Es zinu, cik ...
6. Mans draugs ir tāds, ar kuru ...
7. To mēs nedarīsim, jo ...
8. Ja mans draugs man palīdzēs,
9. Mēs ar draugu nolēmām kopā mācīties, tāpēc ka ...
10. Gvido gribēja paskaidrot, kur ...

Piemēram,

Ivo jautāja visu, ko viņš nesaprata.

3. Noraksti! Savieno teikumu daļas!

Kas nestrādā	bet dari daudz.
Melēm īsas kājas	tāds jāpēd.
Neapsoli daudz	tam daudz draugu.
Savus grēkus neredz	kad vajag sodīt.
Kuram nauda makā	bet muļķis vispirms dara bet pēc tam domā.
Kādu ābolu esi sācis ēst	tur vairāk zivju.
Mātes rokas mīkstas un mīļas arī tad	tam nebūs ēst.
Kur dziļāks ūdens	bet otram saskata pat niecīgākos trūkumus.
Gudrs cilvēks visu apdomā un tad dara	bet bagāts darbos.
Esi skops vārdos	tāpēc drīz var noķert.

Piemēram,

Kas nestrādā, tam nebūs ēst.

Skolotājs kopā ar skolēniem noskaidro izteicienu nozīmi. Var strādāt ar tekstu vai teikumiem, kuros jāievieto šie izteicieni.

4. Izlasi situācijas! Izvēlies un ievieto piemērotus izteicienus no iepriekšējā uzdevuma!

1. Artis auga nelabvēlīgā ģimenē. Drīz vien vecākiem atņēma vecāku tiesības, un zēnu aizveda uz bērnu namu. Artis tur ļoti bieži domāja par mājām, īpaši par mammu. Viņa gan bieži bija dusmojusies, atstājusi zēnu vienu, bet tomēr Artim likās, ka ...

2. Vectēvs nekad daudz nerunāja, bet visi darbi vienmēr bija padarīti. Tā nu es tagad atceros viņa teicienu: „.....”

3. Dāvim vecāki uz skolu vienmēr deva lielu kabatas naudu. Viņš varēja nopirkt visu, ko vien iegribējās. Zēnam apkārt allaž grozījās prāvs zēnu bariņš. To jau varēja saprast, jo Dāvis bieži vien nopirka viņiem gan kādu šokolādīti, gan izpirka saldējumu vai pat pusdienas. Te nu bija skaidrs, ka

4. Ieva bieži aizrādīja citiem skolēniem, ka viens ir slinks, otrs neprot pasveicināt pieaugušos, trešais nepalīdz saviem vecākiem, nav laipns pret mammu. Bet tad kādu dienu Ilze satika uz ielas levu kopā ar mammu. Viņas par kaut ko strīdējās. Ilze saprata, ka mamma nav nopirkusi levai tādas kurpes, kādas viņa gribēja. Meitene rupji uzkliedza mammai un aizskrēja prom. Ilze nodomāja: „.....”

5. Liec pieturzīmes saliktos pakārtotos teikumus! Pasvītro palīgteikumus!

1. Visi cilvēki gaida pavasari jo ziemas aukstums ir apnicis.
2. Es zinu ka pēc nākošgad man jāpabeidz skola.
3. Kad satiekas skolēni sarunājas par nākotni jo tā mazliet baida visus.
4. Kad pabeigs skolu daži domā sākt strādāt tāpēc ka tā ir viena no iespējam apgūt amatu.
5. Mūsu ģimene nopirka velosipēdus tāpēc ka vasarā gribam doties kopīgā ceļojumā pa Kurzemi.
6. Ja paveiksies ar laiku mēs domājam ceļot divas nedēļas jo attālums ir liels.
7. Pasaki ko tu par to domā.

Piemēram,

Kad mēs pēc skolas beigšanas satiksimies, mēs varēsim dalīties pieredzē, ko esam sasnieguši.

6. Liec pieturzīmes! Nosaki teikumu iedalījumu pēc uzbūves!

1. Gāju kur acis rāda.
2. Sastrīdējos ar savu labāko draugu un negribējās ne ar vienu runāties.
3. Mēs nesapratām viens otru gluži vienkāršā jautājumā un neviens no mums negribēja atzīt otra taisnību.
4. Kad satikāmies otrā dienā par šo strīdu nemaz negribējās runāt.
5. Mēs sapratām cik maz viens par otru zinām.
6. To visu varēja nokārtot ar humoru un pasmiešanos par sevi.
7. Cilvēki reizēm ir ļoti ietiepīgi bet spītība nemaz nav tik laba lieta attiecībās ar citiem.

Piemēram,

Tu man varētu palīdzēt, jo vajag visu ātri pabeigt. (Sal. pak. teik.)

Dažādi pieturzīmju lietošanas gadījumi.

1. Liec komatus!

1. Pēteris Atāls piedalījās karā un par to saņēma zemi kuru ļoti rūpīgi apstrādāja lai iekoptu saimniecību.
2. Atālu kaujā pie Ložmetējkalna ievainoja un no tā laika par saviem cīņu biedriem viņš neko nezināja.
3. Atālam bija zudusi dzirde mazliet drebēja galva raustījās sejas viena puse bet darbs palīdzēja tikt galā ar bēdām vientulību.
4. Viņš strādāja dienām un naktīm un tas viņam sagādāja prieku.
5. Ēdiens bija ļoti vienkāršs daudzas dienas pēc kārtas vīrs iztika no sausas maizes un skābenēm taču pēc septiņiem gadiem viņam bija labākā saimniecība pagastā.
6. Atālam bija salīkusi mugura un pleci bet galva palika skaidrāka sirds vieglāka.
7. Nekustīgā sejas puse zaudēja stingumu un daži kaimiņi teica ka Atālam laiks meklēt sievu.
8. Atālam vienmēr blakus bija atmiņas par cīņu biedriem par karu par smagajām kaujām.
9. Nākot mājās no tīruma pēc kartupeļu rakšanas Atālam bija tāda sajūta ka blakus iet kāds cilvēks.
10. Atāls gaidīja ciemos bijušos kauju biedrus un atmiņu tēli atnāca.
11. Aleksandrs Grīns pats piedalījās karā par Latvijas brīvību viņš par visu pieredzēto rakstīja grāmatā „Dvēseļu putenis”.

(Pēc Aleksandra Grīna stāsta „Klusie ciemiņi”)

2. Liec pieturzīmes! No iekavās dotajiem vārdiem izvēlies pareizo!

Reiz dzīvoja kāds dzejnieks kas (kolekcionēja, kolekcinēja) baltos pūkainos mākoņus. (Tiko, tikko) vējš noplēsa baltam mākonim maliņu un nometa uz kailā bruģa lai gājēji samīn un braucēji sabrauc dzejnieks to pacēla. Dzejnieks rūpīgi rūpīgi nopūta putekļus un ielika svārku kabatā. Vakarā viņš ielika jaunatrastās mākoņu maliņas (albūmā, albumā) un pierakstīja vietu kur tās atradis. Kad dzejnieks aizgāja gulēt loga (aizskarus, aizkarus) pašķīra (mēnesis, mēness). Tas ienāca (izstabā, istabā) staru pirkstiem atvēra lapas un brīnījās kā mākoņu maliņas te nokļuvušas.

Bet dzejnieks turpināja (kolekcinēt, kolekcionēt) mākoņus. Kamēr viņš tos vāca kamēr mākoņi un (mēnesis, mēness) naktīs sarunājās pie dzejnieka nāca vārdi kas pārvērtās dzejoļos.

Saruna ar skolēniem par kolekcionāriem, interesantām kolekcijām.

3. Liec pieturzīmes teikumos ar tiešo runu!

1. Mans draugs ieteica Izlasi Renār jauno žurnālu „Ilustrētā Zinātne”, tas ir interesants
2. Man patīk pavasaris, jo krāsas dabā ir tik daudzveidīgas es priecājos.
3. Kurš ir tavs mīļākais gadalaiks Aleksandr Viesturs pajautāja
4. Atbilde skanēja Es katrā gadalaikā Viestur cenšos saskaņot kaut ko skaistu
5. Bet ziemas dažreiz ir tik mitras drēgnas vējainas bija Viestura iebildums
6. Jāpriecājas taču par sniega balto segu kura pārklāj zemi Aleksandrs teica
7. Tad kāds iesaucās Urrā ejam pagalmā spēlēt futbolu
8. Visi spēlētāji bija vienisprātis Laiks ir tik jauks spēle būs spraiga

4. Savieno pareizi teikumu daļas! Liec komatus!

No sava puspagraba iznāca cepuru taisītājs Virsis	kas atrodas zem lielā pelēkā darba priekšauta.
Virsis uzkāpa pa pakāpieniem līdz sētai	un apstājās un pacēla galvu uz meiteņu pusi un pasmaidīja.
Visi gribēja zināt	lai viņa panāk tuvāk.
Otrā stāvā šuvējas saskrēja pie logiem	no kurienes viņa atnesa veco runci.
Meistars Virsis lēni lēni un noteikti nonāca sētas vidū	meitene atviegloti nopūtās.
Virsis ieraudzīja sētnieces meiteni Ēriku pie mēslu kastes un pasauca	viņš uztraukumā sāka trīcēt aste sita gaisu kā pātaga spalva vilņojās.
Meitene sasita plaukstas pameta matus gaisā un aizskrēja aiz šķūnīša	un uz viņa pieres sēdēja sviedru lāsītes.
Kad smago runci nolika zemē	un vienā mirklī viņas spalva palika slapja viņa sarāvusies sēdēja slazda vidū.
Kad runcis saoda peles smaku	un viņa rokas bija paslēptas zem skoteles.
Runča acis atņēma pelei visu spēku	un meiteņu maigie siltie ķermeņi sagūla uz logu palodzēm.

(Pēc Aleksandra Čaka stāsta „Spēle ar dzīvību”)

Skolotāja zināšanai.

1. No sava puspagraba iznāca cepuru taisītājs Virsis, un viņa rokas bija paslēptas zem skoteles.
2. Virsis uzkāpa pa pakāpieniem līdz sētai, un uz viņa pieres sēdēja sviedru lāsītes.
3. Visi gribēja zināt, kas atrodas zem lielā, pelēkā darba priekšauta.
4. Otrajā stāvā šuvējas saskrēja pie logiem, un meiteņu maigie, siltie ķermeņi sagūla uz logu palodzēm.
5. Meistars Virsis lēni, lēni un noteikti nonāca sētas vidū un apstājās, un pacēla galvu uz meiteņu pusi, un pasmaidīja.
6. Virsis ieraudzīja sētnieces meiteni Ēriku pie mēslu kastes un pasauca, lai viņa panāk tuvāk.
7. Meitene sasita plaukstas, pameta matus gaisā un aizskrēja aiz šķūnīša, no kurienes viņa atnesa veco runci.
8. Kad smago runci nolika zemē, meitene atviegloti nopūtās.
9. Kad runcis saoda peles smaku, viņš uztraukumā sāka trīcēt, aste sita gaisu kā pātaga, spalva vilņojās.
10. Runča acis atņēma pelei visu spēku, un vienā mirklī viņas spalva palika slapja, viņa sarāvusies sēdēja slazda vidū.

5. Ievieto teikumos piemērotus antonīmus izceltajiem vārdiem! Svītriņu vietā ieraksti pareizi burtu! Liec pieturzīmes!

1. Vecmāmiņa brīdināja Raimond saldējums ir **au_ sts** bet kafija ir ļoti
2. Nakts ir bet diena ir **gaiša**.
3. Klasē ienāca direktors un redzēja ka skolotāja **sēž** bet zēns
4. Pasaulē vairākās valstīs ir **karš** bet mūsu valstī ir
5. Mazais bērns piegāja pie ābeles un ar nožēlu secināja ka visi āboli kokā karājas **au _ stu** ka tikai viens atrodas
6. Tā mašīna ir bet šī ir **veca**.
7. Vectēvs lasīja grāmatu par notikumiem Sibīrijā bet mazmeita skatījās attēlus **plānā** žurnālā.
8. Ivonna ēda **saldus** ķiršus bet Ada mocījās ar ābolu.
9. Imants vakar bija ļoti **priecī_ s** bet Rūdolfo pavisam

**Pieturzīmju lietošanas skaidrojums.
Galvenie pieturzīmju lietošanas likumi.**

1.	<p>Ar komatiem atdala vienlīdzīgus teikuma locekļus – <i>Pa mūsu sētas vārtiem ienāca Jānis, Pēteris un Rihards.</i> <i>Man garšo gan āboli, gan bumbieri, gan ķirši.</i> <i>Vecmāmiņa pusdienās pagatavoja ceptus kartupeļus un karbonādi, olu krēmu un vaniļas mērci.</i> <i>Istabā bija te silts, te pēkšņi auksts.</i> <i>Mēs no pārgājiena atgriezāmies piekusuši, bet laimīgi.</i></p>
2.	<p>Ar komatu atdala atkārtotus vārdus – Ātri, ātri pagāja dienas no metnē. <i>Zēns uz skolu gāja lēni, pavisam lēni.</i></p> <p><i>Darbu vajadzēja pabeigt steidzami jo steidzami.</i></p>
2.	<p>Ar komatiem atdala uzrunu –</p> <p>Jēkab, ātrāk nāc šurp! <i>Man bija ļoti patīkami būt ar tevi kopā, Gunār!</i> <i>Ko tu, Viktorij, te dari?</i></p>
3.	<p>Ar komatu atdala izsaukšanas vārdus –</p> <p>Brr, ir nu gan šodien aukstums! <i>Tur jau, skat, nāk mani draugi!</i> Paldies, pusdienas bija ļoti gardas! Lūdzu, nāciet visi iekšā!</p>
4.	<p>Ar komatu atdala apgalvojuma (jā) un nolieguma (nē) partikulas – Jā, es varēšu pie tevis šovakar aiziet. Nē, nē, nē, tas nekur neder!</p>
5.	<p>Ar komatu atdala iespraudumus – protams, pirmkārt, otrkārt, treškārt utt. piemēram, manuprāt, proti, pēc jūsu domām, pēc manām domām, tas ir, bez šaubām, respektīvi, šķiet, īsāk, patiesi, konkrētāk, tavu laimi, pareizāk, precīzāk, var teikt, var sacīt, vārdu sakot, jāsaka, citiem vārdiem</p> <p><i>Mājās es, pirmkārt, izmācīšos, otrkārt, iešu uz treniņu, treškārt, paskatīšos kādu labu filmu.</i></p>
6.	<p>Ar komatiem atdala salikta sakārtota teikuma daļas -</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ daļas var saistīt un, bet, tomēr, taču, turpretim, turpretī, ○ katrā daļā ir gramatiskais centrs – <p><i><u>Vectēvs vakarā lasīja jaunāko presi, bet <u>vecmāmiņa adīja zeķi.</u></u></i> <i><u>Pavasara saule sasilda zemi, šur tur jau parādās zaļi asni.</u></i></p>
7.	<p>Ar komatiem atdala salikta pakārtota teikuma daļas (virsteikumu un palīgteikumu) -</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ palīgteikumu ievada ka, lai, vai, jo, ja, tāpēc ka, līdzko, tādēļ ka, kas, kāds, kāda, kurš, kurā, kur, kad, cik, kaut gan, kamēr, no kurienes, uz kuriem, ○ palīgteikums var atrasties - <p><i>Tu zini, ka dzīvē daudz var sasniegt ar gribasspēku.</i> Ja mūsu komanda uzvarēs, mēs varēsīm piedalīties finālā.</p>
8.	<p>Pieturzīmes teikumos ar tiešo runu –</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Piebilde: „Tiešā runa.?!” <p><i>Santa pajautāja: „Kurš paliks skolā sestdien?”</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ○ „Tiešā runa,?!” piebilde. <p><i>„Es braukšu mājās,” Hugo atbildēja.</i> <i>„Vai tad te notiks kaut kas interesants?” draugi gribēja zināt.</i></p>
9.	<p>Ar komatiem atdala savrupinātus teikuma locekļus – <i>Arvīds Ramanis, bijušais direktors, bija ļoti labs cilvēku raksturu pazinējs.</i> <i>Pie skolas auga egle, varena, kupla, skaista.</i></p>

1. Liec teikumos pieturzīmes! Skaidro to lietošanu!

1. Liela zaļa varde dīķmalā sveicināja Anneli un abas uzsāka sarunu par vasaras rītu tik jauku saulainu siltu.
2. Zivtiņa uzsauca Annelei Klau atnes man to sarkano ziedu
3. Tu labāk draudzenīt peldi prom atbildēja meitenīte.
4. Annele gudriniece gribēja zivtiņai palīdzēt izglābties jo tuvojās ēdelīgā nežēlīgā līdaka.
5. Jā no šīs plēsoņas vajadzēja uzmanīties tāpēc ka ar to protams nekādas sarunas nevarēja sanākt.
6. Zivtiņa veikli veikli iepeldēja lielajās zālēs kuras pasargāja viņu no negantnieces.
7. Meitene nopriecājās ka tavu laimi varēja palīdzēt zivtelei.

Piemēram,

1. *Skolēni saliek pieturzīmes teikumos, tad sanumurē tās pēc kārtas - Ezera malā sēdēja mazs,¹ sīks puisēns,² kurš centās noķert kādu zivi.*
2. *Tad skaidro to lietošanas noteikumus -*

1. – vienlīdzīgi teikuma locekļi
2. – salikta pakārtota teikuma daļas

2. Sanumurē pieturzīmes! Skaidro to lietošanu!

1. Ir cilvēki, kuri pamet gan suņus, gan kaķus. 2. Viņiem, vārdu sakot, pēkšņi liekas, ka šie dzīvnieciņi ir apgrūtinājums. 3. Tad nu gribas viņiem pajautāt: „Vai jūs padomājat par šo nabadziņu likteni?”

4. Daži izsalkušie, slimie klaidonīši atrod savas mājas dzīvnieku patversmēs, kur par viņiem rūpējas labi cilvēki. 5. Visi viņi gaida gan gādīgus, gan mīļus saimniekus, jo ne tikai cilvēkam vajadzīga mīlestība, draudzība, mājas siltums 6. Bieži vien uz dzīvnieku patversmēm palīgā iet skolēni, viņi mīl dzīvniekus. 7. Lūk, tur draudzīgi asti luncina Reksim līdzīgs skaistulis, un viens no palīgiem apstājas. 7. Jā, bet viņš taču klibo! 8. „Kas noticis ar tevi, suņuk?” zēns uzrunā draudzīgo dzīvnieku.

Piemēram,

Zēns pasniedz sunim kārumu,¹ un var sākties labestīga,² saprotoša draudzība.

1. – salikts sakārtots teikums
2. – vienlīdzīgi teikuma locekļi

3. Liec pieturzīmes! Skaidro to lietošanas noteikumus!

1. Pie sētas siltā jaukā saulītē saldi saldi gulēja runcis. 2. Viņš sapņoja par peļu medībām un tāpēc kustināja ķepu. 3. To noskatījās plāpīgā nu ļoti plāpīgā žagata viņa protams aizsteidzās pie kaimiņienes izstāstīt jaunumus. 4. Žagata satraukti žadzināja Vai zini māsiņ jaunumus 5. Viņa atklāja noslēpumu ka runcim gāja ļoti ļoti ļauni jo viņam peles nograuzā ķepu. 6. Otrai žagatai jā saka arī plāpāt patika un viņa aizlidoja pie trešās žagatas. 7. Žagatas šie plāpīgie putni lidoja viens pie otra ar ziņu par runča nelaimi. 8. Beigās ziņa bija tik briesmīga ka peles apēda runci ar visām ķepām. 9. Tikai runcis pats par to neko nezināja mierīgi piecēlās izstaiptājās nožāvājās.

(Pēc P. Sila fabulas „Žagatas”)

Piemēram,

Fabula mums māca,¹ ka nevajag ticēt žagatām.

1. – salikts pakārtots teikums

Stila kļūdas.

Labo valodas kļūdas! Raksti teikumus pareizi!

1. Bērnībā mana mīļākā pasaka bija „Sarkanais cepurītis”.

2. Kursos es nobeidzu frizieri.

3. Man patīk uzraudzīt televizoru.

4. No rīta mēs izbirām no gultas.

5. Hokeja turnīrs staigāja pa Somiju.

6. Es ar ausi nesu mazu auskaru.

7. šodien es pamodos uz astoņiem pulksteņiem.

8. . Dzēvenes aizlido rudenos kāšos.

9.. Es esmu bezdarbnieks. Šo profesiju es ieguvu darbā.

10. Pusdienas pārtraukums no vieniem līdz otriem.

11. Mēs ar bērniem atpūšamies kapā.

12. Tēvs ir gara auduma cilvēks.

13. Lāčplēsis ir dzejnieks.

14. Baznīcā notika ērgļu mūzikas koncerts.

15. Es esmu divistabu dzīvoklis.

16. Es ar bērniem izrotāju eglīti.

17. Man ir vīrs un divi dēļi.

18. Es atlaidos no darba uz paša vēlēšanos.

19. Mans draugs ir blondīne ar zilām acīm.

20. Mūsu nama ir deviņi stāvokļi.

21. Viss kaimiņienes suns sagāja mūsu verandā.

22.. Šnicele cūka.

23. Zobus rauj no sētas puses.

24. Grūtais roks.

25. Salātu pupi ar gaļu.

„Kabatas” diktāts.

Vecītis un kucēni.

(Pēc R. Ezeras stāsta „Cilvēkam vajag suni”)

Liec pieturzīmes!

Skolēni saņem diktāta tekstu sagrieztu pa teikumiem. Skolēns lasa katru teikumu, pārliecinās, vai varēs to pēc atmiņas uzrakstīt, tad noliek teikumu un raksta pēc atmiņas.

1.	Vēsā vējainā ziemas rītā vecītis ar grozu gāja tirgus virzienā jo gribēja pārdot savus četrus kucēnus.
2.	Visi četri sunīši gulēja grozā bet vecajam sāka gribēties ēst.
3.	Viņš pārdomāja visu un gāja tirgus virzienā tāpēc ka gribēja atstāt kucēnus pie kādas gan pazīstamas gan labsirdīgas tirgus sievas.
4.	Izsalkušais nosalušais vīrs staigāja gar dzērveņu galdiem kamēr ieraudzīja pazīstamu seju.
5.	Attālā radniece bija ar mieru pieskatīt mazos ņipros sunīšus un vīrs devās uz „cīsiņbodes” pusi.
6.	Pēc kāda laiciņa vecais gāja atpakaļ viņam kabatā bija salvetē ietīts cīsiņš kucēniem.
7.	Dzērveņu sievas kucēnus jau bija pabarojušas un tagad tie apmierināti priecīgi skraidīja zem tirgus galdiem.
8.	Apkārt bija sapulcējušies vairāki cilvēki bet par kucēniem sāka interesēties apmēram gadus divdesmit piecus vecs puisis.
9.	Vecais vīrs gāja atpakaļ uz kanālmalas pusi kad viņam klāt piesteidzās trīs meitenes kuras sāka apjautāties par kucēniem.
10.	Meitenes nolēma ka uzdāvinās vienu kucēnu Aleksandram kuram ir dzimšanas diena.
11.	Kad vecais jau bija pavisam nosalis viņam blakus nostājās vīrietis vidējos gados saburzītās drebēs.
12.	Vecajam vīrietis nepatika un viņš negribēja kucēnu pārdot bet tas par katru cenu gribēja to dabūt.
13.	Kad vecais vīrs jau gatavojās iet uz mājām viņš juta ka netālu stāv septiņus astoņus gadus vecs zēns.
14.	Ceturto kucēnu dabūja zēns par visu savu naudiņu un litra burku piedevām kura vecajam gan nemaz nebija vajadzīga.
15.	Mājās veco vīru gaidīja Grācija kura apostīja grozu un skumīgi izgāja laukā.
16.	Kad vecais bija izdzēris divas groka glāzes viņš aprunājās ar kuci par visas dienas notikumiem.
17.	Pēc sarunas Grācija ar gariem zobiem sāka ēst desas gabaliņu tāpēc ka viņa pārdzīvoja par saviem bērniem tāpēc ka arī sunim ir savs sājpu mērs.

Diktātu ieteicams rakstīt pēc stāsta lasīšanas literatūras stundās. Var pārrunāt stāsta saturu, atcerēties vārdu savienojuma „sājpu mērs” skaidrojumu.

„Kabatas” diktāts.

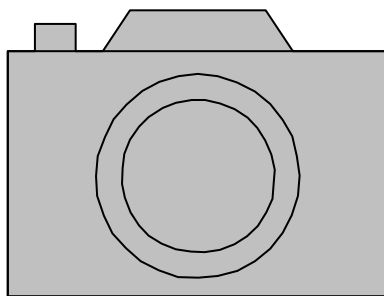
Drūmais notikums.

(Pēc V. Plūdoņa balādes „Salgales Mada loms”)

Liec pieturzīmes!

Skolēni saņem diktāta tekstu sagrieztu pa teikumiem. Skolēns lasa katru teikumu, pārlicinās, vai varēs to pēc atmiņas uzrakstīt, tad noliek teikumu un raksta pēc atmiņas.

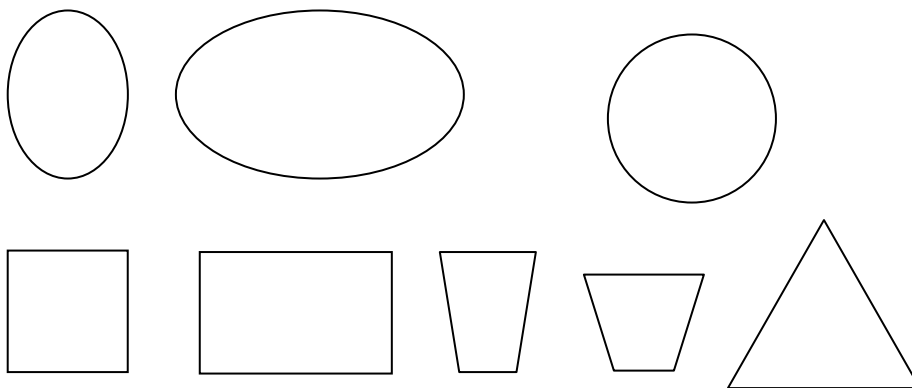
1.	Jaunais Madis stāsta savam tēvam ka viņam jādodas uz Mežotnes pili.
2.	Viņš priecīgi paziņo Mums ienaidnieki ir jāuzveic
3.	No rīta vectēvs modina mazdēlu Gaidi lai dotos uz Lielupi noķert kādu līdaciņu tēvam vakariņās.
4.	Laiva slīd upē negribīgi asinssarkana dīvainā saule paceļas debesīs.
5.	Vectēvs un mazdēls vairākas reizes met tīklus bet tie ir tukši.
6.	Vecais Madis bēdīgi bezcerīgi saka Nav mums Gaidiņ laimes šorīt
7.	Viņš apsēžas upes malā un pēkšņi aiz muguras atskan klusi piesardzīgi soļi.
8.	Vecais vīrs atskatās un viņa priekšā nostājas kāds vīrs melnās drēbēs ar sarkanu rozi pie krūtīm.
9.	Iemet vecais vēlreiz uz manu laimi svešinieks drošina.
10.	Vecais Madis jautā Kas tu tās esi svešinieks
11.	Melnais vīrs atbild Drīz tavs dēls būs mājās
12.	Vectēvs un mazdēls met tīklus pēdējo reizi jo svešinieks viņus ir iedrošinājis.
13.	Tīkls ir smags tas nāk grūti vectēvs domā par lielu lomu.
14.	Kad tīkls ir pievilkts malā viņš redz briesmīgu ainu.
15.	Balāde stāsta par latviešu brīvības cīņām pret vāciešiem 13. gadsimtā.
16.	Pēc šīm cīņām latvieši zaudēja brīvību uz septiņiem simtiem gadu kad mūsu Tēvzemē kungi bija vācieši.

Cilvēka izskata apraksts.

(Var būt attēls, tikai skolēna fantāzija, kāda konkrēts cilvēks).

1. Cik gadi ir pēc izskata?
(Pēc izskata viņam (viņai) var dot gadus).
2. Kāds ir augums – garš vai īss, mazs, vidējs, resns, tievs, pleci – šauri, plati, kājas – garas, īsas, kurpju izmērs – mazs, liels, vidējs.
 - Kāds ir apģērbs – kas mugurā, vai tas ir moderns, vecmodīgs, vai nēsā rotaslietas – gredzenus, kaklarotas, auskarus.
 - Kādi ir mati – īsi, gari, lokaini, taisni, mazliet viļņaini, biezi, plāni, tumši (tumšmatis, -te), gaiši (gaišmatis, -te), blondīns, blondīne, brunets, brunete, kāda ir frizūra – vaļēji mati, bizītes.
 - Kādas ir acis – krāsa, lielas, mazas, šauras, platas, dzīvīgas, bēdīgas, jautras, vienaldzīgas, ledainas.
 - Kādas ir skropstas – garas, īsas, taisnas, uzliektas, uzacis – biezas, plānas, šauras, izliektas, taisnas.
 - Kāda ir seja – šaura, plata, kāda ir forma – ovāls, aplis, četrstūris, trapece, trijstūris

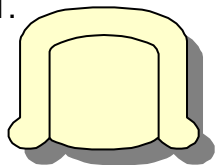
- Kāda ir sejas krāsa – sārti vaigi, bāla, brūngana, pelēcīga, veselīga, vai ir vasaras raibumi.
- Kāda ir piere – plata, augsta, šaura, zema, grumbaina.
- Mute – liela, maza, lūpas – plānas, biezas.
- Deguns – mazs, liels, kā kartupelis, līks, taisns, kā poga, uzrauts degungals, nāsis – platas, šauras.
- Zods – mazs, smails, izvirzīts uz āru, masīvs, neliels, spēcīgs, vai ir dubultzods.
- Kakls – garš, īss, masīvs, smalks, kā vērsim.
- Ausis – lielas, mazas, cieši pie galvas, atkārušās.
- Vai ir kādas īpašas pazīmes – dzimumzīmītes, bārda, ūsas u.c.

Teikumu veidošana.

Pabeidz zīmējumus!

Izdomā par katru zīmējumu gan vienkāršu, gan saliktu (sakārtotu vai pakārtotu) teikumu!

1.

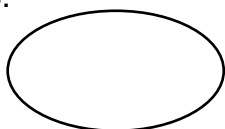
.....
.....
.....
.....

2.

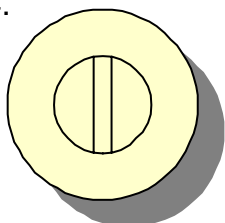
.....
.....
.....
.....

3.

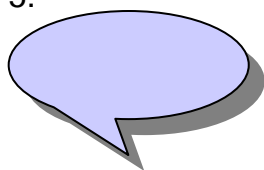
.....
.....
.....
.....

4.

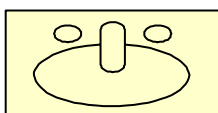
.....
.....
.....
.....

5.

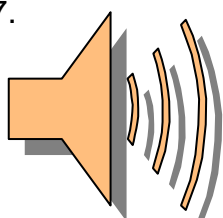
.....
.....
.....
.....

6.

.....
.....
.....
.....

7.

.....
.....
.....
.....